

— részben a fizetőképes keresletnek volumenben, választékosságtételben és minőségben egyaránt legkedvezőbb kielégítése, — s ezen túlmenően még megfelelő piackutatási munkára alapozva a hosszú távú, perspektivikus gazdálkodás megfelelő arányainak kialakítása céljából a hazai szükségletek, a gazdaságos export és import, valamint az erdőgazdasági és faipari termelés összehangolása.

A bevezetőben említett információs rendszernek alapvető fontossága van az új mechanizmus keretei között önállóvá lett kereskedelmi vállalat (ERDÉRT) tevékenységében.

Elegendhetetlen, hogy a hazai és a külföldi termelési, fejlesztési, piaci viszonyokról állandó és megbízható információval rendelkezzen, hogy a hazai termelési körülmények s az export-import adottságok közt az optimális megoldási alternatívákkal hozzájárulhasson azok meghatározásához és ezt követően a realizálásához.

Az így korszerű koncepcióval rendelkező széles látókörű erdészeti kereskedelem jelentős mértékben hozzájárulhat faanyaggazdálkodásunk színvonalának megjavításához.

Шнеер Н.: РОЛЬ ТОРГОВЛИ В ЛЕСНОМ ХОЗЯЙСТВЕ И ДЕРЕВООБРАБАТЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.

In лесной экономике страны торговля имеет руководящую роль. Надо развивать дальше нашу политику цен. Необходимо способствовать такому соотношению цен, которое стимулировало бы применение заменителей древесины. Нужно найти меры, обеспечивающие полное покрытие внутренней потребности в древесине. Покрытие дополнительных нужд в отдельных сортаментах — в первую очередь в хвойном пиломатериале — можно достичь путем торговли и повышения эффективности экономических основных элементов. Надо заботиться о возможности капиталовложения, позволяющего комплексное использование древесного сырья для продвижения вперед по пути бережливого отношения к древесине.

Speer Norbert: DIE ROLLE DES HANDELS MIT FORSTPRODUKTEN IN DER FORST- UND HOLZWIRTSCHAFT.

In der Holzwirtschaft des Landes spielt der Handel eine leitende Rolle. Die Preispolitik soll weiterentwickelt werden. Es soll die Bildung von Preisrelationen gefördert werden, die zur Verwendung von Substitutionsmitteln anspornen. Es sollen auch Wege zur restlosen Deckung des inländischen Bedarfs gefunden werden. Die Deckung des Mehrbedarfs bei einigen Artikeln — vornehmlich bei Nadel-schnittholz — soll durch Handelsvorhaben und durch die Erhöhung der Effektivität der wirtschaftlichen Leitungselemente erzielt werden. Es sollen solche Investitionsmöglichkeiten gesichert werden, die die komplexe Verwendung des Rohholzes fördern und durch die in der sparsamen Rohholzwirtschaft Fortschritte erzielt werden können.

Hozamgazdálkodás

JÉRÔME RENÉ

Az erdőgazdálkodás fő célja, feladata ma és a belátható jövőben a fatermesztés, a fahozam képzése. Nagyrészt fatermesztési intézkedésekkel valósítjuk meg az erdőhöz fűződő egyéb igények kielégülését is. Így ezek legfőbb eszközei az egész erdőgazdálkodásunknak. A fatermesztés célja a fahozam. Ennek mértékére és milyenségére irányul minden fatermesztési tevékenységünk, de jórészt rajta keresztül érjük el csaknem minden egyéb célunkat is. *Az erdőgazdálkodás középpontja, törekvéseink gyűjtőpontja így a hozam — nagysága, minősége, a vele való gazdálkodás szabja meg zömben erdőgazdálkodásunk jellegét és színvonalát.*

A magántulajdon termelési viszonyai között kialakult erdőrendezési üzemtervekben a hozamgazdálkodás formája a *hozamszabályozás* volt. Ezen keresztül igyekezett az államigazgatás az erdőbirtokosra kényszeríteni a tartamos gazdálkodást és ezzel kapcsolatban az erdőhöz fűződő országos érdek szolgálatát. Ez az adott viszonyok között egyedül lehetséges megoldás hatalmas fejlődést jelen-

tett a korai középkorban divott „*ahol érem, vágom*”, vagy csak több-kevesebb szakmai megfontolással, hatósági kijelölés alapján való kitermeléshez képest. A nagyközönség érdekei természetszerűleg nem érvényesülhettek benne teljes mértékben. Az üzemterv elsősorban a birtokos érdekeit szolgálta, maga a hozamszabályozás az eljárás lényegéből fakadóan pedig időelőtti véghasználatokhoz, kényszerű túltartalékoláshoz vezetett. Ez pedig növedécsökkenéssel, kevesebb hozammal jár.

Az erdők népi tulajdonba vétele, a szocialista erdőgazdálkodás kialakítása teremti meg a hozamgazdálkodás felső fokának feltételeit. A szocializmus építésének most zárult első szakaszában kényszerűségből tovább kellett alkalmaznunk az üzemtervek formáját, igaz, hogy korszerűsített tartalommal. Sajnos az üzemtervek lassan készülhettek csak és még a legutóbbi időben is jelentős erdőterületekre nézve hiányzanak. Részben pótlásukra, másrészt hiányosságaik felismerése folytán a *központi irányítású vállalati tervezés vette kézbe a hozamgazdálkodást*. Ez elvileg helyes volt, gyakorlatilag azonban kedvezőtlenül befolyásolta az a körülmény, hogy az üzemterveknek a hozamszabályozásokkal, kellően nem ellenőrzött faterméstábláknak torzított és időszerűtlen adataival kellett dolgozniuk. A forradalmi szükségállapotokon ezek átsegítettek, de hogy huzamos ideig hova vezetnek, azt a kitermelhető fatömegre vonatkozóan történt tavalyi közlések mutatják. A központi tervlebontásos rendszer megszűnte újabb nehézséget támaszt ezen a téren, kérdésessé teszi a hozamgazdálkodás megvalósítását.

Az új gazdaságirányítási rendszer most külön is rákényszerít bennünket, hogy kialakítsuk a szocialista erdőgazdálkodásnak megfelelő hozamgazdálkodási módszert.

Elsőnek is felmerül a kérdés, hogy miért szükséges a hozammal gazdálkodni, milyen célt kívánunk elérni vele? — Az erdőgazdasági termelés sajátja, hogy benne a termelő eszköz a termelvénytől — mindkettő fakészlet — nehezen különíthető el. Számos elmélet, több gyakorlati módszer született az optimumnak megfogására, amely mellett az élőfakészlet a céljainknak megfelelő termést hozza. Egyedül ennek a megfogása is körülményes feladat. Tovább bonyolítja a kérdést a sokoldalú népgazdasági szükséglet, amelyen belül az erdőnek nemcsak fatermesztési, nyersanyagellátási, de egyéb feladata is van. Ezek között egy eddig figyelembe nem vett: az erdőnek nyersanyagtároló jelentősége, aminek folytán katasztrófák idején mindig a fa az első, legkönnyebben hozzáférhető, sokoldalú felhasználhatóságú nyersanyag, amihez nyúlunk — ha kellő mennyiségben és méretekben rendelkezésre áll . . .

Ezek a szempontok kisebb erdőbirtokonként kellően figyelembe nem vehetők, nagyobb tájakon sem teljes mértékben, valóban csak országos méretekben érvényesíthetők. Ez egyben megszabja a feladat gazdáját is: *országos hatóság feladata*. Módszerére nézve pedig legalkalmasabbnak látszik a sok elméleti elgondolás között a szálalóerdőre nézve kialakított ellenőrző eljárás. A szocialista erdőgazdasági nagyüzemek összessége *elvileg egyetlen szálalóerdőként fogható fel*. Rendszeres fakészletfelvétel és módszeres hozamellenőrzések során megnyugtatóan határozható meg a növedék, kitapinthatónak látszik a készlet-hozam optimális aránya, amelyen belül a hozamgazdálkodás célszerűen és kellő biztonsággal folyhat. Mindehhez azonban elengedhetetlen az, hogy megfelelő alapadatok álljanak rendelkezésre.

A gazdálkodás a hozam képződésének sajátossága folytán teljesen egységesen sajnos nem történhet. A hozam az állományban hivatásukat betöltött fák anyagának a gazdasági céljaink számára való kitermeléséből adódik. Mivel a fák az állománygazdálkodás viszonyai között természetes feladatukat részben az ál-

lomány fejlődése közben, másrészt az állományt alkotó főfafaj, vagy fafajok természetében adott végső korban töltik be, a hozam elő- és véghasználatra oszlik. Hozamgazdálkodási szempontból fontos ennek különválasztása, mert az elő- és véghasználat egymástól független — bizonyos kritikus értéken belül az előhasználat nem befolyásolja a véghasználat mértékét — az összes hozam alakulásában együttesen azonban mindkettő lényeges szerepet játszik. Hibás a hozamot ömlesztve, az elő- és véghasználatot egymással kapcsolatba hozva kezelni. Különösen hibákra vezethet, ha az elő- és véghasználatot egy, a növedéknek megfelelő keretbe szorítják bele, tekintet nélkül arra, hogy az állományok állapota és összetétele alapján mekkora a szükséges elő- és véghasználat. Így következhetett be nálunk az elmúlt évtizedekben, hogy felszaporodott előhasználatok végrehajtása, illetve az erdőnevelés korszerűsítése következtében megnövekedett előhasználati fatömeg miatt esedékes véghasználatokat hagytunk el, miután a szükséges elő- és véghasználat együtt a növedék szintjén megszabott keretbe nem fért bele. Nincs adatom a bizonyítására, de kézenfekvő a feltevés, hogy az erdőgazdaságok ennek során nem a legjobb, továbbtartásra alkalmas állományaikat tartalékkolták és így többet veszítettünk a véghasználatok elodázásával, mint amennyit nyertünk az előhasználatok elvégzése révén.

Különös jelentőséget nyer ez a szétválasztás éppen most, az új gazdaságirányítási rendben. Az előhasználatok általában munka- és költségigényesek. Az erdőgazdálkodás általános iránya ezért a lehető legnagyobb mértékű visszaszorításukra, mellőzésükre mutat. Ez elől a tendencia elől nem lenne helyes elzárkózunk a gazdaságosság fokozott mértékű előtérbehelyezésekor.

A hozam a továbbiakban erősen differenciálódik *fafajok* szerint is. Szükséges ezért, hogy a gazdálkodást ebben a tekintetben is megosszuk. A fafajokat elsősorban gyorsan és lassan növekvőkre kell elkülöníteni. A gyorsannövekvőn belül az ipari felhasználás lehetősége és a faanyaggal való külön gazdálkodás szükségessége feltétlenül elkülöníttetni kívánja a nemesnyárákat, a fűzeket és hazai nyárákat, valamint az akácot. A lassannövekvő fafajok között termőhelyi, erdőművelési és felhasználási sajátosságai folytán külön elbírálást kíván a bükk. A tölgy már közel sem ilyen egyértelmű. Külön elbírálást csak azok az állományai érdemelnek, amelyekben különösen értékes faanyag termelhető. Ide volnának még sorolhatók a hasonló köris állományok is. A gyertyánnal való külön gazdálkodás nem látszik célszerűnek még a jövőben kecsegtető magasabb fokú felhasználhatósága mellett sem, mert önálló termesztése még ilyen körülmények között sem látszik célszerűnek. Átmenetileg külön kell kezeljük a cseréseket mindaddig, amíg a közismert probléma fennáll. Feltétlenül külön kell tárgyalni a fenyőket és remélhetőleg nincs messze az idő, amikor ezeken belül is differenciálni lehet.

Ezek szerint a megfontolások szerint az országos hozamgazdálkodás céljaira nyolc *üzemosztályt* célszerű képezni:

bükk,
érték-tölgy és köris,
cser,
egyéb keménylomb
akác,
nemesnyárák,
egyéb lágylomb,
fenyő.

A fafajokon belül az eredet szerinti elkülönítés nem látszik célravezetőnek. Egyes fafajok esetében ez egyáltalában nem játszik szerepet, ahol pedig igen, ott nem lépi lényegesen túl a termőhelyi szórást, amit országosan szintén nem

lehet figyelembe venni. Az üzemosztályok nem feltétlenül összefüggő, földrajzilag körülhatárolható területek, kiterjedésük nem korlátozott, pusztán elvi összefoglalása azoknak az erdőrészeknek, amelyekben belül azonos gazdálkodási elveket érvényesítünk. Nem jelentik a fafajok, illetve fajtacsoportok tényleges terfoglalását, tartalmazhatnak más fafajt is alárendelt mértékben, vagy előfordulhatnak ezek másutt is.

A hozamgazdálkodás eljárása az erdőrendezésre vonatkozóan Az Erdő idei 103—109 oldalán közölt elgondolás szerint az erdő kezelési egységenkénti műszaki felvételével kezdődik. Erdőrészletről erdőrésztelre fel kell venni a teljes előfakészletet az ott található valamennyi fafajra és meg kell határozni a 10 (5) éves korszaki folyónövedéket. Az egyes erdőrészek előfakészletét a visszatérési időszak közepére (5, illetve 2,5 év) növedékesíteni kell és ez a készlet kerül összegezve az erdőfelvételnek üzemosztályonkénti összesítő lapjára.

A felvétel további során erdőrészenként meg kell állapítani az előirányzási időszak (20, illetve 15 év) alatt az általános fatermesztési szempontból esedékessé váló használatok jellegét és mértékét. Általános fatermesztési szempont: a népgazdaság legfontosabb igényeinek kielégítése a bővített újratermelés révén, ilyen állományok létrehozása és nevelése, amelyek a legjobban ígérk kielégíteni a távolabbi igényeket mind a fatermesztés, mind az erdő egyéb kedvező hatásainak érvényesülése terén.

A használatok megosztása a műszaki erdőfelvétel során csupán elő- és vég-használatra szorítkozhat, a hosszabb előirányzási időszakra tekintettel azonban az erdőrésztel mind elő és mind véghasználatra is elő lehet irányozni. A használatokat fatérfogatban kell előirányozni, és pedig az előhasználatokat az előirányzott esedékességkor ténylegesen használandó mennyiségben, a véghasználatokat pedig a felvett előfakészletnek az előirányzási időszak közepére (10, illetve 7,5 év) növedékesített mértékében. Ezek összege ugyancsak rákerül a műszaki erdőfelvétel üzemosztályonkénti összesítő lapjára. Az összesítő lap egyben nyilvántartás is. A használatoknak évenkénti rávezetésével mindig megállapítható rajta a még előirányozható mennyiség.

Az erdőrendezőség az érvényben levő műszaki erdőfelvételek adatait összesítve éves statisztikai jelentés kapcsán bocsátja a főhatóság rendelkezésére. A jelentés két részből áll:

- állapotrögzítés és előirányzás,
- elmúlt évi teljesítés — üzemosztályonként.

Az állapotrögzítés tartalmazza az erdő időszerű főbb adatait, az előirányzás pedig a műszaki erdőfelvételi összesítő adatait az időközbeni változásokkal, teljesítésekkel (használatokkal) időszerűsítve.

A statisztika kezelési kategóriánként készül és adatai kiegészülnek az erdőgazdasági kisüzemekre továbbra is készülő erdőgazdasági üzemtervek adataival, valamint az átmeneti időszakban egyébként is érvényben maradó üzemtervek, nyilvántartási lapok adataival.

Az adatok országos összesítése után a tervkoncepció kialakításához, országos ellenőrzéshez rendelkezésre áll kezelési kategóriánként, és nyolc üzemosztály tekintetében:

- az előfakészlet,
- a folyónövedék,
- az évi maximális véghasználat és
- az évi maximális előhasználat mértéke.

Folyamatos adatszolgáltatás esetében ez elegendő a hozamgazdálkodás számára.

Hosszabb időszakra szóló tervkoncepció kialakításához szükséges még a korosztályelosztás ismerete is. Ez időszakosan — főleg gépi adatfeldolgozási lehetőség esetében — szintén rendelkezésre állhat.

A hozamgazdálkodás az *országos tervkoncepcióban* érvényesül. Erdőgazdasági és közgazdasági megfontolások alapján a természetes adottságok és népgazdasági célok egyeztetésével az élőkészletből és növedékből hasítja ki a maximálisan kitermelhető mennyiséget és tartalékolja a feltétlenül szükségeset a kamatozó fatőke szabályozására és biztonságként rendkívüli idők természetes nyersanyagtartakául. Az országoson túlmenően érvényesíthetők benne a nemzetközi munkamegosztás szempontjai is.

Az országos koncepciót a minisztérium erdőrendezőiségekre osztja szét, ezek pedig az *erdőrendezési előírásban* kötelező felső határként adják tovább az egyes erdőkezelőknek üzemosztályonként, kötött külön elő- és véghasználati keret-számban a népgazdasági tervekkel egyező 5 éves időszakokra. Hogy ebből azután mikor, hol, mennyi valósul meg, azt a piac, a szükséglet és az árak szabják meg. Számítanunk kell arra, hogy az új gazdaságirányítási rendszerben nem minden kitermelés lesz gazdaságos, így erre az erdőgazdaság vállalkozni nem fog. Előfordulhat ez elsősorban az előhasználatokban, de a véghasználatokban is. Ezt a koncepció kialakításakor már figyelembe kell venni, utána pedig gazdasági szabályozókkal — megfelelő ár- és adó-politikával, egyéb ösztönzőkkel — kell céljainknak megfelelő mederben tartani.

Nem tartozik szorosan a hozamgazdálkodáshoz, de mégis itt célszerű beszélni a távlati fafajpolitika érvényesítéséről. A műszaki erdőfelvétel során a termőhelymegállapítás módját ad arra, hogy az előtérbe helyezett fafajok (nemesnyár, lucfenyő) részére való lehetőséget is feltárjuk. A műszaki erdőfelvétel során talált állomány sorsának előirányzásakor az is megállapítható, hogy az esetleges fafajcserére mikor kerülhet sor. Ezeknek az adatoknak időszaki összesítése révén országos képet kaphatunk a kiterjesztés lehető mértékéről és várható menetrendjéről is. Így megalapozott intézkedések történhetnek a távlati fafajpolitika kialakítására és végrehajtására.

Ilyen jellegű hozamgazdálkodást tesz lehetővé és ilyennek feltételezésére alapozódik az Erdészeti Tudományos Intézetben kidolgozott és a bevezetőben jelzett helyen közölt elgondolás, amellyel az Intézet tárgyalási alapot kíván nyújtani az erdőrendezésnek az új gazdaságirányítási rendszert kielégítő kialakítására.

Жером Р.: О ВОЗМОЖНОМ РОЗМЕРЕ ПОЛЬЗОВАНИИ ЛЕСОМ.

Главная цель лесного хозяйства — производство древесины и удовлетворение других потребностей, связанных с лесами, осуществляется большей частью также посредством мероприятий, служащих производству древесины. Цель производства древесины — получение дохода, это стоит в центре производства. Социалистическое лесное хозяйство осуществляет в высшей степени доходное ведение хозяйства, так как держа в руках все леса страны и применяя метод контроля, оно делает возможным полное удовлетворение всех интересов, связывающихся с лесами. Таким образом ведение хозяйства по доходу — общегосударственная задача. При выполнении его леса страны разделены на 8 классов хозяйства. Основой предусмотренных мероприятий служат данные лесоустройства, выполнение их обеспечивается отчасти материальным стимулированием, отчасти — в меньшей мере — административными распоряжениями.

Jérome R.: ERTRAGSWIRTSCHAFT.

Die Hauptzielsetzung der Forstwirtschaft ist die Holzerzeugung, aber auch die an den Wald gerichteten sonstigen Ansprüche können grösstenteils durch Holzproduktionsmassnahmen befriedigt werden. Das Ziel der Holzproduktion ist der Ertrag, der im Mittelpunkt der Bestrebungen der Forstwirtschaft steht. Die sozialistische Forstwirtschaft verwirklicht die höchste Stufe der Ertragswirtschaft, indem sie sämtliche Wälder des Landes in der Hand hält und auf Grund der Kontrollmethode die gänzliche Befriedigung der an den Wald geknüpften allen gesellschaftlichen Interessen ermöglicht. Die Ertragswirtschaft ist daher eine behördliche Aufgabe, die sich auf das ganze Land bezieht. Ihr Verfahren besteht aus der Eingliederung aller Wälder in acht Betriebsklassen, die durch die Hauptbaumarten gekennzeichnet sind; diese Vorhaben beruhen auf den Daten der Forsteinrichtung und werden teilweise durch ökonomische Hebel, in kleinerem Masse durch administrative Massnahme verwirklicht.